

*Присвячується Дейджу.
Він перший прочитав цю книжку.
Шкода, що ви його не знали –
таких більше не буде, він
загинув на іншому заводі...*

«...і там, де ви жили, тепер пісок»

Микола Воробйов

Якщо ти нічого не зробиш – нічого не буде. Саме в цей час інші люди роблять усе те, на що ти не можеш наважитися. Вони опановують життя, вони п'ють свою чашу, розливаючи по бороді.

Що робили люди, про яких я хочу тобі розказати? Вони просто жили, я знав їх, ділив із ними хліб. Перш ніж робити висновки, просто послухай. Можливо, після цієї історії ми поговоримо з тобою про час, якщо він у тебе залишиться.

Усе почалося давно, власне тоді, коли старий Шнайдер придбав цей завод. Тоді це була просто стара й нікому не потрібна будівля – без історії, без минулого, без майбутнього. Жителі селища завжди пам'ятали завод таким жалюгідним, як він зараз. Кажуть, нікому до нього нема діла, стоїть собі та й стоїть. Там живуть миші, щури та дикі голуби. Там живуть куниці та й годі...

Сам Шнайдер не знав історії цього заводу, але завжди хотів його придбати. У нього вже була швейна фабрика, яка дозволяла непогано почуватися. Коли він прийшов сюди вперше, ніхто й не помітив. Шнайдер проводив будівельні

роботи, щось ремонтував, щось будував, щось перебудовував. Іноді наймав місцевих на роботу, добре платив. Хтось казав, що тут буде ще одна швейна фабрика, хтось – що він вирощуватиме гриби. Траплялися й заплутані версії, але я вже їх не пригадаю.

Завод він придбав і все... Це й заводом важко назвати. Кілька будівель на березі озера, аж під лісом. Коли б ви їхали дорогою, то напевно б не помітили сірих будівель. Можливо, розгледіли б лише димар напівзруйнованої котельні. Завод завжди ховався за деревами.

Туди все частіше приїздили машини. Місцеві грибники розказували, що в деяких цехах встановили вікна, замінили вхідні двері та полагодили огорожу. Інші говорили, що людей там немає, що там усе зачинено.

Рибалки розповідали, що бачили невідомих людей. Вони носили якісь великі ящики. Потім хтось розказав про озброєних людей – і завод почали оминати десятою дорогою. Ходили плітки, що під лісом переховуються якісь бандити і тримають там заручників. Стара баба з крайньої хати буцімто бачила, як уночі туди їхала машина, а з неї долинав нелюдський крик. Хоча та баба й дещо недочувала, вона стверджувала, що потім моторошні звуки доносилися з самого заводу.

Галя, яка збирає ягоди в лісі й возить на базар, розказувала, що, коли поверталася з лісу, в неї стріляли біля старого заводу. Куля просвистіла над головою і влучила в суху сосну. І Галя хоч зараз може показати те місце на дереві. Ходили, дивилися, але нічого не бачили.

Село не могло спати, бо не знало, що відбувається. За ту завісу спробував прокрастися місцевий п'яничка, але не вийшло. Коли він заліз туди, аби знайти щось корисне для продажу, його брутально схопили й віддухопелили палицею по хребті. Згодом на великих металевих воротах з'явився напис «ПРИВАТНА ТЕРИТОРІЯ».

Нічого не з'ясувалося, тому село й далі не могло спокійно спати.

Лише коли Шнайдер вигнав сторожа, який збирав плату за риболовлю, і дозволив усім охочим рибалити, будь-які напади на завод припинилися.

Тільки надто теплий вересень змусив знову звернути увагу на сірі стіни. Люди завершували збір урожаю, птахи гуртувалися на південь, а там кипіла робота. Машина Шнайдера (яку вже ідентифікували місцеві) постійно їздила з заводу в місто й назад.

Отак і закипали людські голови, нічого не розуміючи, але безмежно жадаючи знати. Їм нічого не вдавалося. Шнайдер з'явився немов із-під землі й украв у людей спокій. Вони й раніше чули про нього. Деякі жінки працювали на його фабриці. Але цього виявилось замало, аби зрозуміти, що він за чоловік.

Складалося враження, що він завжди бажав людям добра. Саме це й привело його сюди. Саме це підштовхнуло його створити, а точніше – винайти прилад, робота над яким тепер кипіла вдень і вночі. Той винахід мав перевернути світ, привести людей до щастя.

Розказували потім, що з ідеєю він носився довго, а от технічне рішення прийшло напередодні наших буремних подій. Коли він зі своєю крихітною командою приїхав сюди, мрія була вже майже втілена. Кипіла робота. Про все, що залишилося поза межами людських розмов і пересудів, нам пізніше розповів член команди винахідників. З ним тісно пов'язана вся ця історія. Але про це згодом.

Чого хотів Шнайдер? Допомогти. Спробуйте уявити, що маленький ящик у вашій квартирі допомагає вам у всьому. Покращує самопочуття, економить електрику, нагадує вмикати воду і світло. Позитивно впливає на кімнатні рослини, береже їх від смерті, якщо ви забуваєте їх поливати. Під

дією цього приладу у вашої дружини менше болить голова, а ви почуваетесь сильним чоловіком. Діти вчасно виконують домашнє завдання – їх навіть не потрібно контролювати. І ніхто не може дозволити собі такої розкоші, як брехня. Ваші кулінарні подвиги не палять каструль, ви нічого не забуваєте, не втрачаєте концентрації. Рішучість і сміливість наповнює вашу, ще кілька хвилин тому жалюгідну, душу. Усе змінюється, усе нормалізується. Треба лишень принести додому невеликий ящик і ввімкнути.

Прилад нічого не спотворює, він просто розкриває ваш потенціал. З механічною безсердечністю підштовхує вас до того, що ви самі можете робити, але не робите.

Скільки ви б віддали за такий прилад? Ви б придбали щось таке? Можливо, на подарунок? Якщо вважаєте, що вас не треба підштовхувати, ви ж точно знаєте, кого треба. Я не знаю, на якому етапі була робота, коли на завод припхалися люди від місцевого чи то депутата, чи бізнесмена, чи депутата-бізнесмена. Їхній візит вочевидь не був візитом ввічливості. У темряві ночі вони приїхали на завод і десь за годину зникли. Робота припинилася. Ніхто не їздив і нічого не возив, Шнайдерова машина зникла. На заводі всі наче вимерли.

Через місяць люди дізналися ймовірну причину. Місцевий депутат, якого народ охрестив Мордою (і то було не прізвисько, а справжнє дівоче прізвище його матері), накінув оком на завод і озеро. Його цікавили не сірі стіни, а спокійна водяна гладінь озера. Сам Бог велів будувати тут базу відпочинку.

Мордині аргументи виявилися металевими з дерев'яними прикладами. Шнайдер був уже немолодим, а тому відступив. Він навіть нічого не вивіз із заводу, просто зник. Шнайдер продав весь бізнес, продав швейну фабрику. Тепер там шиють теплу уніформу для скандинавських робітників.

Люди базікали, що Шнайдер продав ще й свій будинок і машину. Переїхав у США до старшого сина. І це була правда. Шнайдер сюди вже ніколи не приїздив.

Морда потирав руки й готувався розпочати велике будівництво. Але десь заблукав у бюрократії, а насправді зацікавленість до озера проявив хтось могутніший. Морда заховав голову в пісок, а згодом його вже цілого поклали в землю.

Завод, а насамперед щойно завезене туди майно й різні нікому не потрібні речі, не давали людям спати. І люди побігли красти, як після кінця світу. Але це свято тривало недовго.

Одного похмурого дня на заводі стався вибух – загинули місцевий житель і його син. Картина була жахлива, та зараз мова не про це. Після того випадку люди вирішили, що завод замінований і туди краще не лізти. Потім хтось казав, що сам бачив, як Шнайдер і його люди мінували все на заводі, щоб Морді нічого не дісталось.

Але насправді батько з сином викопували брукхт і знайшли старий набій. Спробували його розібрати. Результат відомий.

У селі припинилися розмови про завод і про Шнайдера, але про вибух люди пам'ятали довго. Відтоді в озері можна було безкоштовно ловити рибу.

Колишній сторож не наважився повернутися.

Уже й Різдво відсвяткували, і Водохреще. Січень повернув на свій останній тиждень. Небо було високим і сірим. Погода цими днями не шкодувала нікого, вітер знімав шапку, щойно вийдеш надвір. Хмари, які він гнав на захід, збивалися в купу. Уже кілька днів температура трималася плюсова, щоправда лише вдень. Сніг на полях почорнів, а під ногами була темна каша, вона замерзала на ніч, а вдень липнула до взуття. Повітря було вологим. Сонце наче кудись зникло ще після Водохреща. Дні ставали довшими, але цього ніхто не помічав. Селяни відходили від свят.

На поверхні озера, покритого тоненьким шаром криги, виднілися сліди птахів та дрібних звірів. Навколо ніби й не було людей.

З боку села їхала машина. Викидаючи брунатне болото з-під коліс, вона прямувала на завод. Коли майже під'їхала до старих воріт, на трасі показалася ще одна машина. Вона теж звернула на польову дорогу й поїхала слідом за першою.

Біля заводу люди повиходили з машин. Їх було троє, двоє в першій машині й один у другій. Другою машиною був

напівживий «фольксваген гольф». Він мав поганенький вигляд, немов ним колись гралися діти-велетні. Якщо заглянути всередину, то могло здатися, що там розірвалася граната. А після вибуху хтось увімкнув музику.

Один із чоловіків звернувся до водія:

– Я ж тобі пропонував їхати з нами, а ти не погодився. Що це за брухт? Щось нове?

– Знаєте що, шановний, вона ще в процесі. Нормальна машина, – і зачинив двері, гучно грюкнувши.

Худорлявий, невисокого зросту, уже наче й не юнак, але ще не зовсім статечний чоловік. Обличчя худе і трішки видовжене. Темні очі й чорне волосся натякали на щось циганське. Усі звали його Шановним, бо він постійно говорив це слово. Через те, що він днював і ночував під машинами, його руки завжди були чорними, але тільки в автомобілях йому вдавалося знаходити спокій. Він останнім зайшов у приміщення.

Картину, яку вони одразу побачили, варто було б запам'ятати, щоб потім порівнювати, наскільки все змінилося.

Усюди валялися потрощені меблі, ящики, старий посуд, шматки скла, цегли та штукатурки. Частина металевих конструкцій ще залишилася. Проте всі кабелі виявилися вирваними, а моторів тут, здається, ніколи й не було. Гості пішли всередину, де великий цех переходив у двоповерхову мережу допоміжних приміщень. Піднялися на другий поверх і зайшли в простору кімнату з трьома великими вікнами. Двоє вікон уціліло, а на місці третього виднілася лише стара дерев'яна рама, забита фанерою. На підвіконні одного з уцілілих вікон лежали якісь болти, пусті коробки від цигарок, стара газета й картина. Це була копія відомого полотна «Біле розп'яття»¹. Картина була у простій рамці під дуже брудним склом. Юрій узяв її в руки, щоб роздивитися.

1 Ідеться про полотно Марка Шагала, написане 1938 року (прим. ред).

Він колись працював зі Шнайдером. Можна було здогадатися, навіщо він сюди повернувся – саме в цю кімнату, саме до цього вікна. Шнайдерів прилад не давав йому спокійно жити. Він хотів повернутися одразу, але через певні обставини повернувся лише тепер.

Двом іншим чоловікам, які стояли й дивилися на Юру, було ніяково. Велика пауза заповнила всю пустоту, весь хаос, усе приміщення, в центрі якого на стільці сидів чоловік. Він зняв рукавиці й заховав у кишеню старої синьої куртки. До нього підійшов Григорій. Шановний так і стояв біля вікна, розвернувшись до лісу, мовби щось почув.

Гриша зняв окуляри і протер очі. Це був середнього зросту чоловік, із круглим обличчям, яке «прикрашав» невеликий, але глибокий шрам, захований під товстою оправою окулярів. Очі його були спокійними. Він почухав шрам довгими худими пальцями й надів окуляри.

– Нам треба спуститися в підвал і їхати назад, бо скоро стемніє.

Тупіт декількох пар ніг заглушив усі звуки, які ще можна було почути всередині. Люди дуже швидко пройшли великий цех і зникли в темряві. Спалахнуло світло ліхтарика й опустилося кудись униз. Звідти долинув дзенькіт ключів, нестерпно гучно скрипнули металеві двері.

– Тут усе на місці. Я знав... – почувся схвильований голос Юрія.

Надворі вже добряче стемніло, вітер не стихав.

– Через два дні повернемося. Я ще до вас приїду, – двері чорної машини зачинилися.

Юрій не був простим хлопцем. Він раніше працював тут зі Шнайдером. Вони були знайомі ледь не з дитинства. Шнайдер допоміг йому закінчити радіотехнічний факультет. Юрій став досить успішним бізнесменом, власником кількох точок із ремонту мобільних телефонів і комп'ютерної техніки.

Його рідний брат був держслужбовцем при високому чині, але люди казали, що брати давно не спілкуються.

Через два дні рано-вранці вони вже всі були тут. Сніг зливався з озером. Довкола все виблискувало так, що боляче було дивитися. Дві вже знайомі машини заїхали в двір. З багажника витягнули стару буржуйку. Дістали бензопилу й кілька великих пакунків.

Судячи з усіх приготувань, вони приїхали надовго. Шановний щось довго шукав у своїй машині й, певно, знайшов, бо заховав щось невелике у внутрішню кишеню куртки. Потім закинув рюкзак на плечі й пішов до гурту.

– Ласкаво просимо в наш новий дім, – сказав Юрій і усміхнувся.

Його розпашіле обличчя випромінювало радість.

– Ага, але вам би не мішало тут поприбирати, хазяєва, бо дім аж занадто засраний, – підколов Шановний.

– Так, я не зрозумів, що означає – вам? Ти що, не думаєш допомагати? – запитав Юрій.

Хлопці понесли буржуйку до вже знайомої кімнати на другому поверсі. Це було чи не єдине приміщення хоча б теоретично придатне для життя. Запах покинутого місця бив у носа... Ніс у цьому сенсі працює бездоганно.

Почали прибирати. Юра приніс мішки, хлопці збирали туди весь мотлох. Юрій із Григорієм тим часом пішли в підвал. Прибирати залишилися двоє – Шановний і новенький, якого минулого разу не було.

Вода – саме так Юра відрекомендував його всім. Похмурий чоловік середнього зросту з прозорими, як дві краплі води, очима. Йому було не більше тридцяти. Він зняв свою зелену болоньєву куртку й повісив на цвях. Мовчки взяв мішок і почав збирати сміття.

– Перекури спочатку. Що за робота без диму? – Шановний простягнув йому пачку цигарок.

– Не відмовлюся, – і взяв цигарку.

Стали біля вікна, закурили. Дивилися на ліс. Дим виривався назовні через розбиту шибку. Шановний продовжив розмову.

– А ти як сюди попав?

– Я з Юрою в одній школі навчався, ми сто років знайоми, а зараз із роботою туго, от і погодився. Він обіцяє цікаву роботу, але все якось туманно. Юра ж не кине, я його знаю.

– Будем прилад робити, класна штука, тобі сподобається. Ти не те, що такого не бачив, напевно, й не чув про таке. Юра все розкаже. А чого тебе Водою кличуть?

– Та це ще з дитячого табору. Води боявся.

Справді, його прізвисько так давно й так міцно до нього приклеїлося, що ніхто, а можливо, й він сам, не пам'ятав справжнього імені. Малий не вмів плавати, та й навчити не було кому. Він одного разу прийшов на річку й попросив старших дітей навчити його. Якийсь хлопець штовхнув його у воду зі словами, що це найкращий спосіб. Отямився вже на землі. Хтось витягнув його на берег. З того часу панічно боявся води. Пізніше в дитячому таборі діти почули, як він уночі крізь сон нажаханим голосом кричав: «Вода! Вода! Вода!» І почали його так називати. Згодом прізвисько втратило глузливий акцент і трансформувалося в теперішнє, майже для всіх звичне Вода, заховавши справжнє ім'я десь на глибині.

– Давай краще прибирати.

Почали набивати мішки всіляким мотлохом.

Григорій та Юра сортували все, що залишилося зі старих запасів Шнайдера. Хотіли перебрати, що можна використувати, а що ні. Виявилося, що майже всі деталі були зіпсовані, пакувальні матеріали також. Уціліло дуже мало речей.

– Треба все замовляти, на ці запаси надії нема. Швидше б уже почати роботу, бо я наче і в тебе працюю, але нічого не роблю, а за таке не платять грошей...

– Гриша, ми ж за гроші все обговорили, буде так, як домовлялися, не переживай.

– Добре, добре. Зі світлом треба щось вирішувати...

– Тим я й займаюся. А ти прикинь, що нам треба купити. Давай сьогодні десь сядемо кави вип'ємо та список напишемо. Це буде перше твоє завдання, це ж серйозна робота.

Юрій усміхнувся, а в Григорія зблиснули очі. Він ще енергійніше взявся ритися у старих коробках із якимись мікросхемами.

Нагорі хлопці продовжували прибирати. Вода знав, що він залишиться тут, а тому збирав сміття, щоб підготувати для себе кімнату. Він сам так вирішив, хоча особливої потреби в цьому не було, тим більше в такий холод. Але він уже працює, то буде хоча б сторожем і прибиральником. Невизначеність підкошувала його, збивала з ніг. Юра пообіцяв йому хороші гроші. Він так і спитав, скільки Вода хоче отримувати, – і погодився. Це накладало на нього тягар відповідальності – він не знав, як поводитися.

– Пригости, будь ласка, цигаркою, – і Вода підійшов до Шановного, який зав'язав черговий мішок зі сміттям і поставив його під стіну.

З підвалу повернулись Гриша та Юрій.

– Ми їдемо з Григорієм у магазин. Вам треба чогось купити?

– Привези мені води, а все інше в мене є, я тут ночуватиму, – сказав Вода.

– Ночуватимеш? Тут днів зо два нікого не буде, – таке рішення явно його спантеличило.

– Не страшно, ти ж мене добре знаєш, – Вода якось по-дитячому усміхнувся, – привези води.

– Добре.

Наздогнавши Юру, Шановний шепнув йому на вухо:

– Чуєш, купи йому курити.

Надворі сонячне проміння грайливо стрибало по глянце-
вій поверхні льоду.

Шановний, не заходячи в приміщення заводу, гукнув до
Води:

– Трохи передихнемо. Я тут трішки прогуляюсь і прийду.

Ніхто не відповів.

– Якщо хочеш, спускайся.

– Добре, але я буду тут.

Коли винесли весь мотлох, кімната одразу наче змен-
шилася. Вода дивився на все й не вірив, що тут могло
стільки всього поміститися. Одразу стало зрозуміло, що
старого паркету вистачало тільки на половину кімнати, на
іншій половині виднівся голий бетон. Разом із потертими
стінами й вирваною проводкою це явно не передбачало
комфортного існування, але Вода вирішив облаштуву-
ватися саме тут. Для початку треба було оглянути добро
в інших кімнатах на другому поверсі, а заразом дізнатися,
скільки кімнат узагалі. Кімнат було багато, щонайменше
шість. Свій рейд Вода розпочав із маленької кімнати по-
руч. Одразу знайшов стіл і потягнув його в своє майбутнє
лігво. В інших картина була безнадійною, як після кінця
світу. Шматки цегли, штукатурки й битого скла... В одній
кімнаті вікно було вибите з рамою, у кутку причаїлася не-
велика пляма снігу.

Дальня кімната зацікавила Воду найдужче, бо була
захащена старими столами, металевими армійськими
ліжками, битим посудом і брудним кухонним начинням.
Найбільшою дивиною були металеві стіни та стеля. Листи
металу покривали всю кімнату – така собі металева коробка,
завалена мотлохом. Певно, тут колись вели військові розроб-
ки. У цьому бункері Воді одразу стало некомфортно, навіть
моторошно. Можливі й неможливі запахи роздирали носа.
Вода одразу вийшов. Йому стало зле, розболілася голова,

потемніло в очах. Вітерець через вибите вікно в коридорі повернув його до життя. Він поплентався до сходів і спустився вниз. На першому поверсі не помітив нічого цікавого й ви-йшов надвір, щоб по-людськи вдихнути. Шановного не було видно. Він інспектував інші будівлі заводу.

Одна йому сподобалася – старий гараж, захащений будівельним сміттям і дошками. У ньому кілька приміщень, де колись, мабуть, стояли машини. Шановний вірив, що десь під горами непотребу знайде яму для ремонту.

Юра привіз обід. Обідали мовчки на березі озера. Сонце висіло над ними. Шановний і Вода видихали дим у чисте небо.

– Аж так розслаблятися шкідливо. Пішли, якщо вже Вода вирішив тут залишатися, облаштуємо йому спальне місце, – сказав Юра і згріб сміття в пакет.

Встановили буржуйку. Трубу вивели у вікно, усе зашили фанерою. Облаштували місце, де Вода залишиться на своїй нікому не зрозумілій вахті.

Вода пішов у ліс і повернувся з великим оберемком хвої. Вітром зламало молоду смереку – і він нарубав собі прекрасної підстилки. Вода любив спати на хвої.

Коли він піднявся в кімнату, хлопці вже закінчували забивати вікно старою фанерою.

– О, а це ти що приніс? – засміявся Шановний.

– Буде мені матрац.

– Ти точно хочеш тут залишитися? Ми тільки через два дні приїдемо.

Юра чомусь нервував.

– Та все добре.

– Ну дивись.

Вода почав мостити собі спальне місце недалеко від буржуйки. Розкинув хвою на підлогу. Одразу запахло зимовим лісом і живицею.

Вода присунув поближче наплічник, а Шановний із Григорієм зацікавлено дивилися, що він звідти дістане. Але він тільки відчепив спальник і відсунув наплічник у куток.

Юра приніс воду, два великі пластикові бутлі.

– Все, як ти просив. Тут ще бензопила є, дров собі наріжеш. Зараз ми тобі сюрприз принесемо, – і він засміявся. – Шановний, ходи, допоможеш сюрприз принести.

Шановний неохоче пішов униз.

– А тобі не страшно тут залишатися? – Григорій розглядав спальний мішок, який розстеляв його новий дивакуватий знайомий. – Я б тут ні за які гроші не лишився.

– Це не так страшно, як ти думаєш.

– А щури?

– Щур не страшніший за вовка.

Знизу долинув важкий тупіт.

Принесли невеликий дизельний генератор і поставили в коридорі. Юрій заніс якусь сумку й поклав біля вікна.

Коли вони поїхали, сонце вже не гріло взагалі. А єдиному жителю цієї дивної будівлі треба було організовувати побут. Цим він займався аж до вечора. Бігав туди-сюди з сокирою. Дров треба було багато.

За вікном чорнів ліс. Дерев втратили свою первісність, перетворившись на щось нікчемне й незручне. Це не була стареча приреченість, це була молода безпорадність. Ліс нагадував звіра на притравочній станції, якому повиривали зуби та кігті і шматують із усіх боків комусь на потіху.

З дороги долинув гуркіт великої вантажівки.

Коли розгорівся вогонь, кімната наповнилася димом, бо тяга була погана. Вода хотів щось приготувати їсти та випити чаю. Усе одно на ніч він погасив би вогонь, щоб не вчадіти. Диму було страх як багато. Його запах, змішавшись із запахом хвої, остаточно витіснив дух старої кімнати. Вода згадав, що в нього є радіо, і хотів щось зловити. Але приймач

не працював – швидше за все, розрядився. Він покрутив його в руках і сховав у рюкзак. З радіо було б веселіше. Саме закипіла вода.

Чи боявся він ночувати тут? Звісно, ні. Єдине, чого він боявся, – це вода. На початку свого свідомого життя він хотів зрозуміти свій страх, вивчити його, але в жодному разі не боротися. Якщо він зрозуміє воду, то перестане її боятися. І він почав.

Організм без води – тут все ясно. Однозначно смерть. Стояти годинами під душем – легко й нічого страшного. Але ступати у воду неспішно, відчувати холод шкірою... Крок, а потім ще. Можна все стерпіти й зайти по пояс. Можна відважитися й зайти далі, але коли від кожного подиху рухається прозора поверхня... Відчувати невблаганний тиск водяної маси на своє слабе тіло... Це нестерпно. Від цього хочеться кричати й бігти. Але можна перечепитися, впасти – і тоді настане кінець. Це буде найбільшим жахом. Цього в жодному разі не можна допустити. Треба спокійно виходити з води – і вже на березі дихати. Падати на землю всім тілом і притискатися до неї. Тікати від страху до любові. Стукати зубами й засинати на березі, а вві сні ходити по воді.

Та й до цього він прийшов не одразу. Спочатку було важко зробити крок. Лише спроба за спробою, лише досвід і пам'ять тіла, аж доки вся маса не натисне на грудну клітку...

Для нього було важливим заходити у воду без будь-якого одягу, навіть без спідньої білизни. Первозданним, без нічого, по-іншому ніяк.

Він читав книги й дивився фільми. Усі можливі книги й фільми, наукові статті про пам'ять води, про генетичний код води, часом матеріали, наповнені реальним божевіллям та маячнею. Але мозок жадав інформації.

Згодом він вирішив частіше бути біля води, не порушуючи її поверхні. Ночівля біля води заспокоює, а довгі походи берегами річки теж дають багато інформації. Він обійшов усі

ріки в області. Від витoku – і до місця злиття однієї невеликої ріки з більшою. Сотні кілометрів, безліч ночей на природі біля води. Сотні багать, сотні світанків. Навіть море було. До нього Вода поїхав зимою. І оті емоції, коли він ходив кригою замерзлого моря, стали геть новим досвідом. Гуляти морем, відходити на пристойну відстань від берега, відчувати ногами лід, а під ним тонни солоної ненависної води.

Переночувати кілька ночей на покинутому заводі після таких речей – якось банально. Бігають собі пацюки – і що з того? Вогонь горить, більш-менш тепло, захист від вітру є, теплий спальний мішок є. Повечеряв, чаю попив – і все. Лише з радіо проблема, та то таке. Тиша – також друг. Телефон на другому поверсі погано ловить. Унизу, мабуть, про це можна лише мріяти. І озеро недалеко, дримає під льодом. У воді недобре, а біля води чудово.

Наступного дня Вода працював. Повизбирував сміття й позносив униз, лише ліжка і ще деякий непотріб залишив нагорі. Здебільшого те, що важко було підняти. Сміття назбиралося стільки, що забракло мішків. Надворі – холодний вітер. В обід наче трішки потепліло. Пішов сніг. Спершу якось несміливо, а потім густіше й густіше. Усе швидко стало білим. Уранці був сильний мороз. Вода довго не вилазив зі свого мішка, але ж вічно там не всидиш. Розпалив буржуйку, стало тепліше. Топив лід, щоб чаю випити, бо вночі вода в пляшках замерзла. Лежав і думав. До диму від буржуйки вже звук, геть продимів. Хвоя майже не пахла. Уже по обіді, коли спустився вниз, побачив, що з дороги в бік заводу повернула знайома машина. Сніг сипав і сипав, його вже було так багато, що Вода здогадався – вони сюди так просто не доїдуть. Пішов нагору по куртку й рукавиці, бо прийдеться штовхати. Лопати на заводі він за ці дні не знайшов.